

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

פועלים בדברים אחרים

עד עתה נתבאר שפועל העושה מלאכה בגידולי קרקע, משעת גמר מלאכת המחובר, עד גמר מלאכתו למעשר בתלוש, אוכל מהתורה, אולם יש שאין אוכלים מהתורה, אבל אוכלים מדברי חכמים.

א. מי שאינו עושה מלאכה בגידולי קרקע עצמם, אלא שומר עליהם בלבד :

לדעת רב – משמר כעושה מעשה בדבר עצמו, ואם כן כשהוא משמר גידולי קרקע, משעת גמר מלאכת המחובר, עד גמר מלאכתו למעשר בתלוש, אוכל מהם מהתורה.

ולדעת שמואל – משמר אינו כעושה מעשה בדבר עצמו, ואם כן המשמר גידולי קרקע, משעת גמר מלאכת המחובר, עד גמר מלאכתו למעשר בתלוש, אינו אוכל מהם מהתורה, ומכל מקום מהלכות מדינה הוא אוכל ממה שמשמר.

ב. עושה מלאכה בגידולי קרקע קודם גמר מלאכת המחובר :

לדעת רב – אף על פי שאינו אוכל מהם מהתורה, מהלכות מדינה הוא אוכל מהם, [בין עושה ממש, בין משמר שדינו כעושה ממש], וכל מה שאמרנו עד עתה, שהעושה קודם גמר מלאכת המחובר, אינו אוכל, אין זה אלא מדין תורה, אבל למעשה הוא אוכל מהלכות מדינה.

ולדעת שמואל – לא נאמרו בזה הלכות מדינה, ואינו אוכל כדין התורה.

פועל העושה מלאכה לכמה בני אדם

פועל העושה מלאכה לכמה בני אדם, לא יאכל כל אכילתו מאחד מהם, אלא יאכל מכולם, כפי הראוי לאכול מכל אחד מהם, לפי חשבון המלאכה שלו.

משמר הפרה

גם לדעת שמואל, שהמשמר אינו נחשב כעושה מעשה, גזרו חכמים, שהמשמר את הפרה [האדומה], מטמא בגדים, כמו אלו שעושים בה מעשים, משום שחששו חכמים שמא יגע בה ממש.

חיוב שמירה של שומר

שומר חנם חייב לשלם נזקים הבאים בפשיעתו, ופטור מנזק של גנבה ואבדה ואונס. ושומר שכר חייב לשלם נזקים שבאים בפשיעתו, וכן נזק של גניבה ואבידה, ופטור מלשלם נזקים הבאים באונס. ונחלקו חכמים מתי יש להחשיב את הנזק כבא באונס, ומתי יש להחשיבו כבא בפשיעה:

לדעת רבה – כל זמן ששומר השומר כדרך בני אדם, אין לחייבו בנזקים הבאים לשמירה, ודינם כאונס, אפילו אם לא היו באים, אם היה שומר שמירה מעולה יותר, משום שאינו חייב לשמור יותר מהרגילות שבני אדם שומרים. ולכן אם היה רועה בהמות על שפת הנהר, והחליקה אחת מהן, פטור מלשלם. וכן אם עזב את הבהמות, והלך לעיר בזמן שדרך בני אדם ללכת לעיר, או ישן בזמן שדרך בני אדם לישון, וארע אונס שהיה יכול להציל ממנו, אם לא היה הולך ולא היה ישן, פטור מלשלם כדין אונס. ורק חזני מתא, [=שומרי העיר בלילה, שכל סמך אנשי העיר עליהם, לשמור גופם וממונם], מחוייבים לשמור שמירה יתירה, ואינם פטורים אלא באונס גדול, כנפילת חיל על העיר. והוא הדין בכל שומר, שיקבל עליו בפירוש שמירה מעולה כחזני מתא, כיעקב אבינו שקיבל עליו שמירה מעולה, וקיים בעצמו "ביום אכלני חורב וקרח בלילה".

ולדעת רב חסדא ורבה בר רב הונא – כל נזק שבא מחמת ששומר כדרך בני אדם, והיה יכול להציל ממנו, אם היה שומר שמירה מעולה, דינו כדין [גנבה] ואבדה, ולכן שומר שכר חייב לשלם. והטעם הוא, כי מאחר שמקבל שכר על השמירה, יש לו לשמור שמירה מעולה, וכשלא שמר שמירה מעולה יש לו לשלם, אבל שומר חנם פטור מלשלם כל זמן ששומר כדרך בני אדם. ולכן חייב רב פפא שומר שכר שהעביר בהמות על הגשר, ודחפה אחת מהן את חברתה, ונפלה למים, אף על פי שרגילים להעביר את הבהמות יחד, משום שהיה יכול להציל מהנזק הזה, אם היה מעביר אותן אחת אחת, והרי זה כדין אבדה ששומר שכר חייב לשלם.

ולדעת רב כהנא – המעביר בהמות על גבי גשר, ודחפה אחת את חברתה, חייב לשלם כדין פשיעה, ולכן גם שומר חנם חייב בזה.

דין רועה [עדר של אחרים] שהניח

את העדר ובא לעיר והגיע זאב וטרף

א. אם בא לעיר בזמן שבני אדם רגילים לעשות זאת :

לדעת רבה – פטור מלשלם כדין אונס.

ולדעת אביי – מה שהניח את הבהמה, נחשב כגנבה ואבידה, ומעתה **אומדים**, **אם היה שם היה יכול להציל**, הרי זה שלא הציל נחשב כפשיעה, ותחילתו בגנבה ואבדה וסופו בפשיעה **חייב**, **אבל אם היה שם לא היה יכול להציל**, מה שלא הציל נחשב כאונס, ותחילתו בגנבה ואבדה וסופו באונס **פטור**.

ב. אם בא לעיר בזמן שבני אדם אינם רגילים לעשות זאת:

הרי **פשע בהליכתו**, ולכן **אף אם היה שם לא היה יכול להציל**, אין זה אלא כתחילתו בפשיעה ו**סופו באונס**, **שחייב**, [ולשיטת התוס בדף ע"ח, שתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, רק כשהאונס לא היה בא לולא הפשיעה, פירשו שגם בזה לא היה האונס בא לולא הפשיעה, שאם היה נשאר עם הצאן, שמא היה מוליכם למרעה אחר, או שמא היה הזאב ירא לבוא, או שמא היה הרועה מתגבר עליו. אכן לשיטת רב אלפס, דעת אביי שתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אף כשהיה האונס קורה לולא הפשיעה].

ג. ואם עזב את העדר מחמת ששמע את קול החיה והיה ירא לנפשו:

על מה שעזב את העדר אין לחייב אותו, כי אנוס הוא בכך, **אבל אם היה יכול לקרוא לעזרה, ולא קרא, פשע בכך שלא קרא לעזרה, ומשלם**, ורק אם לא היה יכול לקרוא לעזרה, פטור מלשלם.

ועזרה זו שמחוייב לקרוא לה, אם **שומר חנם** הוא, אינו **מחוייב לקרוא לעזרה**, אלא למי שיבוא **בחנם**. אבל אם הוא **שומר שכר**, הוא **מחוייב לקרוא לעזרה**, אף **תמורת תשלום**, עד **שווי הצאן**.

כמה עניינים הנחשבים לאונס

וכמה עניינים הנחשבים לפשיעה

דברים הנחשבים לאונס, כי אין האדם יכול לעמוד כנגדם, ולהציל מהם:

- **שני זאבים**.

- לדעת רבי יהודה, **בשעת משלחת זאבים**, אף **זאב אחד**, [שכשחיה רעה משולחת בגזירת המלך, קופצת היא על אדם אחד].

- לדעת ידוע הבבלי, **שני כלבים הבאים משתי רוחות**.

- **לסטם מזוין**, [ואפילו גם הרועה מזוין, אין לו לעמוד כנגד הלסטם, מאחר שמסתכן בנפשו, שמא יתגבר עליו הלסטם ויהרגנו].

- **ארי אחד**, או **דוב אחד**, או **נמר אחד**, או **ברדלס אחד**, או **נחש אחד**.

- **מתה הבהמה ששומר עליה כדרכה**.

- **תקפתו הבהמה ששומר עליה, ועלתה לראשי צוקין, ונפלה**.

דברים הנחשבים לפשיעה, כי היה יכול להציל מהם:

- אם בשעה שבאו הגנבים, **ראה**, והיה יכול לקרוא **לאנשי השלטון** שיצילו אותו, **ולא קרא להם**.

- **זאב אחד**, [ולדעת רבי יהודה רק אם בא **שלא בשעת משלחת זאבים**].

- **שני כלבים**, [ולדעת ידוע הבבלי רק אם באו **מרוח אחת**].

- **הוליך את המרעה למקום גדודי חיה ולסטים**, ובאו עליו חיה או לסטם, [ובכלל זה, כשאמר ללסטם שלא יבוא למקום פלוני, כי הוא שם עם צאנו, ויש עמו אנשים שיעזרו לו כנגד הגנבים, כי בכך שמגדף את הלסטם, ואומר לו היכן הוא, גורם לו שיבוא אליו, והרי זה כמוליך הצאן למקום לסטים].

- **סיגף את הבהמה ששומר עליה, ומתה**, [אפילו אם יש לתלות שמתה מחמת דבר אחר, המסגף חייב].

- **העלה את הבהמה ששומר עליה לראשי צוקין, ונפלה ומתה**.

ואם בא על הרועה לסטם שאינו מזוין, משמע בגמרא שאין זה אונס, כי יש לו לעמוד כנגדו, מאחר שאין הלסטם מזוין, ואם כן אפילו יתגבר עליו, אינו מסתכן בכך בנפשו. [ומכל מקום יל"ע, אם לא עמד כנגדו, האם נידון כפשיעה או כגנבה ואבדה].

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)